Downloaded from www.mediapolicy.org.np

प्रदेश नं ५ प्रदेश सञ्चार नीति, २०७५

मस्यौदामाथि टिप्पणी र सुझाव

कार्तिक २०७५
सेन्टर फर मिडिया रिसर्च, नेपाल

Downloaded from www.mediapolicy.org.np

पृष्ठभूमि

नेपालको संविधान (२०७२) ले प्रदान गरेको अधिकारअनुसार प्रदेश नं ५ को सरकारले प्रदेश नं ५ प्रदेश सञ्चार नीति, २०७५ को मस्यौदा तयार पारेको छ । सञ्चार नीतिको मस्यौदा तयार पार्न आन्तरिक मामिला मन्त्रालयले सचिव मानबहादुर बीकेको संयोजकत्वमा ४ सदस्यीय कानून मस्यौदा समिति गठन गरेको थियो । केन्द्रले तयार पारेको मस्यौदामाथि गृहकार्य र पत्रकारहरुसँग अन्तर्क्रिया गरी मस्यौदा तयार पारी सार्वजनिक गरिएको हो । प्रदेश नं ५ को सञ्चार नीतिको मस्यौदामा पृष्ठभूमि, लक्ष्य, उद्देश्यहरु, आधारभूत नीति, विषयगत नीतिको प्रावधान राखिएको छ । विषयगत नीति अन्तर्गत प्रसारण सेवा, प्रादेशिक सूचना तथा सञ्चार प्रतिष्ठान, निजी एवं व्यवसायिक प्रसारण, सामुदायिक प्रसारण, सूचना बैंक, छापा सञ्चार माध्यम, विद्युतीय सञ्चार माध्यम, चलचित्र, विज्ञापन, टेलिभिजन सिग्नल र केबुल वितरणसम्बन्धी व्यवस्था राखिएको छ । त्यस अतिरक्ति विविध पनि राखिएको छ ।

मस्यौदा नीतिका मूलभूत समस्या

प्रदेश नं ५ ले तयार पारेको प्रदेश सञ्चार नीति, २०७५ को मस्यौदामा निम्नानुसारका समस्या छन् :

- पत्रपत्रिका, रेडियो, टेलिभिजन, चलचित्रको तुलनामा अनलाइन माध्यमप्रति नीति अनुदार छ । विद्युतीय माध्यमले नकारात्मक पक्षलाई प्रोत्साहन गर्छ कि भन्ने आशंका धेरै गरिएको छ । विद्युतीय माध्यमको सही प्रयोग गरी धेरै पक्षमा परिवर्तन गर्न सकिन्छ भन्ने विश्वास कम गरिएको छ ।

- प्रत्यक्ष वा अप्रत्यक्ष रुपमा सरकारको मातहतमा मिडिया सञ्चालन गर्ने प्रावधान राखिएको छ । त्यसैले प्रदेशस्तरीय सञ्चार माध्यमका साविकका क्षेत्रीय संरचनाहरुलाई प्रदेश संरचनामा सञ्चालन गर्न आवश्यक व्यवस्था मिलाइने उल्लेख गरिएको छ ।

- खास-खास विषयवस्तुमा संवेदनशिलता अपनाउन स्वनियमनमा जोड दिइनेछ भन्ने उल्लेख छ । एकातिर अरु विषयमा स्वनियमन गौण हुन सक्ने सम्भावना रहन्छ भने अर्कातिर स्वनियमनका नाममा स्वनियन्त्रण हुन सक्ने सम्भावना पनि रहन्छ ।

- सञ्चारका माध्यमको वर्गीकरण गरी शर्त र सहुलियत निर्धारण गरिनेछ भनिएको छ । शर्त राख्दा समस्या आउन सक्छ ।

- निर्णायक भूमिका हुने गरी सञ्चार माध्यम विदेशी लगानी रोकिएको छ, जुन दीर्घकालीन नीतिसँग बाझ्छ जसमा छापा माध्यममा विदेशी लगानीलाई स्वीकार गरिएको छैन ।

- स्वायत्त निकायको रुपमा 'प्रदेश सूचना तथा सञ्चार प्रतिष्ठान' स्थापना उल्लेख गरिएको छ । लोकतन्त्रमा सरकारले प्रत्यक्ष वा अप्रत्यक्ष रुपमा मिडिया सञ्चालन गर्नुहुँदैन ।

- श्रमजीवी पत्रकार र कर्मचारीको श्रम विवादमा मध्यस्थता, सञ्चार माध्यमहरुमा आचार संहिता तथा स्वनियमनको प्रवर्धन तथा सञ्चार माध्यमहरु विरुद्धको उजुरी सुनुवाई, सञ्चारकर्मीको क्षमता विकास लगायतका आवश्यक कार्य गर्ने व्यवस्था मिलाइने उल्लेख गरिएको छ । पत्रकारको पेशागत सुरक्षाका लागि श्रमजीवी पत्रकार ऐन कायमै छ ।

- कानून पालना नगर्ने सञ्चार माध्यमहरुलाई आवश्यक कारवाही गरिने व्यवस्था राखिएको छ । सञ्चार माध्यमहरुलाई कानून पालना गर्ने वातावरण सिर्जना गर्नुपर्छ ।

- प्रदेश सरकारले सञ्चालन गर्ने सार्वजनिक सेवा प्रसारणको समेत व्यवस्थापन गर्न 'प्रादेशिक सूचना तथा सञ्चार प्रतिष्ठान'को स्थापना गर्ने उल्लेख छ । तर, लोकतन्त्रमा सरकारले प्रत्यक्ष वा अप्रत्यक्ष रुपमा मिडिया चलाउन हुँदैन ।

- फ्रिक्वेन्सी राष्ट्रिय श्रोत भएकाले यसको खरिद बिक्रिलाई निरुत्साहित गर्न प्रसारण संस्थाको स्वामित्व खरिद, बिक्रि वा हस्तान्तरण भएपनि सो प्रसारण संस्थाले उपयोग गरेको फ्रिक्वेन्सी खरिद, बिक्रि वा हस्तान्तरण भएको मानिने छैन । यसै गरी एकपटक फ्रिक्वेन्सी प्राप्त गरिसकेपछि ३ वर्षसम्म नविकरण नभएको अवस्थामा सो फ्रिक्वेन्सीमा प्रसारण गर्न दिइने छैन भन्ने उल्लेख गरिएको छ । फ्रिक्वेन्सी वितरण गर्ने अधिकार प्रदेशलाई नभइ संघलाई भएकाले यो प्रावधान संघीय सरकारलाई प्राप्त अधिकार को आधारमा मिलाउन आवश्यक छ ।

Downloaded from www.mediapolicy.org.np

- एफ.एम रेडियोको सञ्जाल (नेटवर्किङ) मार्फत हुने प्रसारणका कारण प्रदेशभित्रका भाषा, संस्कृति र रहनसहनमा पर्न सक्ने नकारात्मक प्रभाव न्यूनीकरण गर्न नेटवर्किङ वा रिले प्रसारण गर्नुपूर्व प्रदेश सरकारबाट अनुमति लिनुपर्ने जुन व्यवस्था गरिएको छ, यसको उद्देश्य स्पष्ट हुनुपर्छ ।

- जुनसुकै विद्युतीय सञ्चार माध्यम दर्ता गरेर मात्र सञ्चालन गर्नुपर्ने छ । दर्ता नगरिकन सञ्चालित अनलाईन सञ्चार माध्यमलाई कारवाही गरिने छ भन्ने व्यवस्था राखिएको छ । अनलाइन सञ्चार माध्यम र पत्रकारिता गर्ने अनलाइनलाई एउटै तरिकाले हेरिएको छ, जुन आफैमा समस्याग्रस्त छ ।

- श्रोत पुष्टि नहुने, कसैको चरित्र हत्या हुने र गलत लाभ लिने गरी वा आम मानिसमा हिंसा, आतंकलाई प्रोत्साहन गर्ने सामग्री प्रकाशन र प्रसारण गर्न पाइने छैन । भ्रामक सूचना सम्प्रेषण गर्नेमाथि सो सूचना वा समाचारले पारेको प्रभाव र समाचार प्रकाशित गर्नेको नियतका सम्बन्धमा साइवर सुरक्षासम्वन्धी कानूनअनुसार कारबाहीको व्यवस्था मिलाइने छ भन्ने व्यवस्था राखिएको छ । यसो गर्दा साइबर सुरक्षाअनुसार पत्रकारलाई पनि फौजदारी कारवाही हुन सक्छ, यो आफैमा गलत छ ।

मुख्य सुझावहरु

- लोकतान्त्रिक शासन व्यवस्थाअनुरुप आमसञ्चार माध्यमको विकास, विस्तार र अभिव्यक्ति स्वतन्त्रताको रक्षा र प्रवर्द्धनको मूल मर्मलाई आत्मसाथ गरेर प्रदेश नीति तयार पार्न आवश्यक छ । नीतिले मिडिया र पत्रकारलाई जवाफदेही बनाउन प्रोत्साहन गर्नुपर्छ, त्यसका लागि नियन्त्रण नभई सहजीकरण गर्ने सिद्धान्तबाट निर्देशित हुन जरुरी छ ।

- अनलाइन माध्यमका बारेमा सैद्धान्तिक र व्यवहारिक रुपमा प्रष्ट हुन आवश्यक छ । अनलाइन माध्यमलाई नियन्त्रण होइन, विस्तार र व्यवस्थित गर्ने मान्यताबाट निर्देशित हुन आवश्यक छ । अनलाइन माध्यम र अनलाइन पत्रकारिता गर्ने अनलाइनलाई फरकफरक तरिकाले हेर्न आवश्यक छ । अनलाइन माध्यमहरुलाई जिम्मेवार तथा जवाफदेही हुन र पत्रकारिता गर्न खोलिएका अनलाइन माध्यमहरुलाई पत्रकारिताको आचारसंहिता र मुल्य मान्यतालाई पालना गर्न प्रोत्साहन गर्ने व्यवस्था गर्न आवश्यक छ ।

- पत्रकारलाई फौजदारी अभियोग लगाउन सक्ने बाटो खुल्ला गरिएको छ । पत्रकारलाई फौजदारी नभएर देवानी कानुन आकर्षित हुने व्यवस्था गनुपर्छ

- इन्टरनेट प्रणाली एवं अन्य डिजिटल माध्यमको प्रयोग र त्यसबाट हुन सक्ने लाभलाई दुरुपयोग नियन्त्रणलाईभन्दा प्राथमिकता दिन जरुरी छ ।

- 'राष्ट्रिय अखण्डता, नागरिकबीचको सद्भाव, राष्ट्रिय सुरक्षा, लगायत प्रादेशिक आर्थिक-सामाजिक-राजनीतिक संवेदनशीलतालाई मिडियाले ख्याल गर्नुपर्छ । र, मिडियाको स्वनियमनको जिम्मा स्वयं मिडियालाई दिनुपर्छ । अनुगमनका रुपमा स्वनियमनलाई बुझ्नु हुँदैन ।

- आमसञ्चार माध्यमका विषयवस्तुलाई गुणस्तरीय, विश्वसनीय, र जवाफदेही बनाउन प्रोत्साहन गर्नुपर्छ, जसले गर्दा मिडियासँग सम्बन्ध पनि रहिरहन्छ र हस्तक्षेप पनि हुँदैन ।

- व्यवसायिक मिडियालाई प्रवर्द्धन गर्ने र तिनीहरुको सुरक्षाको प्रत्याभूत गर्नुपर्छ ।

- फ्रिक्वेन्सी वितरणको अधिकार संघलाई भएकाले प्रदेश सरकारको फ्रिक्वेन्सी नीति संघीय सरकारसँग मेल खाने गरी राख्न आवश्यक छ ।

- प्रदेशका सवै क्षेत्र र समुदायमा पुग्न सक्ने गरी प्रदेशस्तरका सरकारी सञ्चार माध्यमहरुलाई व्यवस्थित गर्न "प्रदेश सञ्चार बोर्ड" गठन गरीनेछ र सो बोर्डलाई पूर्ण स्वायत्तताका साथ काम गर्ने वातावरण मिलाइनेछ, भन्ने व्यवस्था गरिएको छ । त्यसलाई हटाउन आवश्यक छ । लोकतन्त्रमा सरकारले प्रत्यक्ष वा अप्रत्यक्ष रुपमा मिडिया सञ्चालन गर्न हुँदैन ।

Downloaded from www.mediapolicy.org.np

- 'श्रमजीवी पत्रकारहरुको पेशागत सुरक्षाका लागि सेवा, शर्त तथा सुविधासम्बन्धी श्रमजीवी पत्रकार ऐनअनुसार गरिने व्यवस्था गर्नुपर्छ किनकि पत्रकारहरुको पेशागत सुरक्षाका लागि श्रमजीवी पत्रकार ऐन कायमै छ । आवश्यक परे प्रदेशस्तरमा श्रमजीवी पत्रकार ऐन बनाउन सकिन्छ । र, त्यसमा थप प्रावधानहरु राख्न सकिन्छ ।

- एफ.एम रेडियोको नेटवर्किङमार्फत हुने प्रसारणका कारण प्रदेशभित्रका भाषा र संस्कृतिमा पर्न सक्ने नकारात्मक प्रभाव रोकथाम एवं न्यूनीकरण गर्न नेटवर्किङ वा रिले प्रसारण गर्नुपूर्व प्रदेश सरकारलाई जानकारी दिने व्यवस्था गर्न आवश्यक छ ।

- सामग्रीहरु प्रकाशन गर्न नपाइने व्यवस्थालाई परिमार्जन गर्न आवश्यक छ । मिडियालाई नियन्त्रण र पूर्ण प्रतिवन्ध लगाउन हुँदैन । गलत काम मिडियाले गरेका छन् भने अदालतबाट प्रमाणित भएको खण्डमा कारवाही गर्न सकिन्छ ।

बुँदागत समस्या र सुझाव

बुँदा नं	विद्यमान अवस्था	हुनुपर्ने	कैफियत
२.२	प्रदेश भित्रका सबै क्षेत्र र समुदायमा सूचनाको पहुँच विस्तार गरी प्रदेश सरकार र जनताबीच नजिकको सम्बन्ध कायम गर्ने ।	आम सञ्चार माध्यमहरुको अधिकतम उपयोगद्वारा प्रदेशभित्रका सबै क्षेत्र र समुदायमा सूचनाको पहुँच पुऱ्याउने ।	सूचनाको पहुँच पुऱ्याउनु मुख्य कुरा हो । त्यसको प्र भाव के पर्छ भन्ने अर्को पाटो भएकाले ।
२.९.	विद्युतीय माध्यमबाट समाजमा पर्ने नकारात्मक प्रभाव रोकी यसका सकारात्मक लाभहरुको प्रवर्धन गर्ने ।	विद्युतीय माध्यमहरुको सदुपयोग गरी समाजिक रुपान्तरणका लागि प्रवर्द्धन गरिनेछ ।	दुरुपयोग हुन्छ र त्यसलाई नियन्त्रण गरिनुपर्छ भन्ने परिकल्पना भन्दा विद्युतीय माध्यमको प्र योगबाट सकारात्मक लाभ लिन सकिने भएकाले ।
३.२.	सरकार र जनताबीच सम्बन्धको माध्यमको रुपमा सञ्चार क्षेत्रलाई विकास गर्न निजी क्षेत्रलाई प्रोत्साहित गरिने छ । प्रदेश स्तरीय सञ्चार माध्यमको स्थापना र विकास गने र् क्रममा सञ्चार माध्यमका साविकका क्षेत्रीय संरचनाहरुलाई प्रदेश संरचनामा सञ्चालन गर्न आवश्यक व्यवस्था मिलाइने छ ।	सरकार र जनताबीच सम्बन्धको माध्यमको रुपमा सञ्चार क्षेत्रलाई विकास गर्न निजी क्षेत्रलाई प्रोत्साहित गरिने छ ।	प्रत्यक्ष वा अप्रत्यक्ष रुपमा सर कारले मिडिया सञ्चालन गर्न जरुरी छैन ।
३.३.	राष्ट्रिय अखण्डता, नागरिकबीचको सदभाव, राष्ट्रिय सुरक्षा, प्रदेशको विविधता र मौलिकताको संरक्षण संवर्द्धनमा सञ्चार माध्यमले प्रवाह गर्ने विषय वस्तुमा स ंवेदनशीलता अपनाउन स्वनियमनमा जोड दिइने छ ।	सञ्चार माध्यहरुलाई स्वनियमनका लागि प्र ोत्साहन गरिनेछ ।	निश्चित विषयमा स ंवेदनशिलता अपनाउने भन्नासाथ प्रेसका अधिकार कुण्ठित हुन सक्ने सम्भावना रहेकाले
३.४.	प्रदेशभित्र सञ्चालन हुने छापा माध्यम र प्रसारणका माध्यममा कार्यरत जनशक्तिको योग्यता र क्षमता निर्धारण गरी तिनलाई जवाफदेही बनाइनेछ ।	प्रदेशभित्र सञ्चालन हुने छापा माध्यम, प्रसारण माध्यम र अनलाइनमा श्रमजीवी पत्रकार ऐन र नियमावली लागू गरिनेछ । कर्मचारीहरुको हकमा श्रम ऐन र नियमावली लागू गरिनेछ । छापा माध्यम, प्र शारण माध्यम र अनलाइनमा विनियमावाली बनाइ लागू गर्नुपर्नेछ ।	ऐन, नियमावली र विनियमावलीमा नै जनशक्तिको योग्यता र क्षमताको निर्धारण गर्न सकिने भएकाले । राज्यले पत्रकारको योग्यता र क्षमता निर्धारण गर्ने होइन ।

Downloaded from www.mediapolicy.org.np

३.६.	सञ्चारका माध्यमको वर्गीकरण गरी शर्त र सहुलियत निर्धारण गरिनेछ ।	सञ्चारका माध्यमको वर्गीकरण गरी सहुलियत निर्धारण गरिनेछ ।	शर्त राख्नासाथ प्रेसका अधिकारमा अवरोध सिर्जना हुन सक्ने भएकाल
३.८.	विदेशी लगानीको निर्णायक भूमिका हुने गर ी सञ्चार माध्यम सञ्चालन गर्न कानूनी रु पमा रोक लगाइने छ । सञ्चार माध्यममा कार्यरत सञ्चारकर्मी तथा कर्मचारी नेपाली नागरिक हुनुपर्नेछ ।	प्रदेशभित्र सञ्चालित आमसञ्चार माध्यममा विदेशी लगानीको निर्णायक भूमिका राख्न पाइने छैन । मिडियामा हुने विदेशी लगानीको अनुगमन गरिनेछ ।	अनुगमन गर्दा वैदेशिक लगानीलाई व्यवस्थित गर्न सहज हुने भएकाले ।
३.१०.	सञ्चार माध्यमको प्रोत्साहनका लागि प्रदान गरिने लोककल्याणकारी विज्ञापनको प्र भावकारी र न्यायपूर्ण वितरणका लागि व्यवस्था मिलाइनेछ ।	संचार माध्यमलाई प्रदान गरिने लोककल्याणकारी विज्ञापन कानुन बनाई औचित्यका आधारमा वितरण गर्ने व्यवस्था मिलाइने छ ।	बढी पहुँच यसको पहिलो सैद्धान्तिक आधार हुनुपर्छ ।
३.११.	जनताको सूचनाको अधिकार र राज्यको नागरिकप्रतिको दायित्व बहन गर्न प्र देशका सबै क्षेत्र र समुदायमा पुग्न सक्ने गरी सार्वजनिक सेवा प्रसारण समेतको व्यवस्था गर्न एक स्वायत्त निकायको रुपमा 'प्रदेश सूचना तथा सञ्चार प्र तिष्ठान'स्थापना गरिनेछ ।		प्रत्यक्ष वा अप्रत्यक्ष रुपमा सर कारले मिडिया सञ्चालन गर्न जरुरी छैन ।
३.१२.	सञ्चार माध्यममा सरकारी विज्ञापनको समानुपातिक वितरण, श्रमजीवी पत्रकार र कर्मचारीको श्रम विवादमा मध्यस्थता, सञ्चार माध्यमहरुमा आचार स ंहिता तथा स्वनियमनको प्रवर्धन तथा सञ्चार माध्यमहरुविरुद्धको उजुरी सुनुवाई, सञ्चारकर्मीको क्षमता विकास लगायतका आवश्यक कार्य गने ँ व्यवस्था मिलाइनेछ ।	सञ्चार माध्यममा सरकारी विज्ञापनको समानुपातिक वितरण गरिनेछ । प्रदेशबाट प्रकाशन तथा प्रसारण हुने आमसञ्चार माध्यमहरुमा श्रमजीवि पत्रकार ऐन लागू गरिनेछ । कानून कार्यान्वयन भए/नभएको अनुमगन गर्ने व्यवस्था मिलाइनेछ ।	समानुपातिक विज्ञापनसम्बन्धी नीति बनिसकेकाले त्यसलाई ऐन बनाई कार्यान्वयन गर्न आवश्यक छ । श्रमजीवि पत्रकार ऐनले नै पत्रकारलाई निर्देशित गर्न सक्ने र त्यसलाई आवश्यकता अनुसार संशोधन गर्न सकिने भएकाले ।
३.१६.	कानून पालना नगर्ने सञ्चार माध्यमहरुलाई प्रदेश सरकारबाट प्राप्त हुने सबै प्रकारका सुविधाबाट वञ्चित गरी आवश्यक कारवाही गरिने छ ।	कानूनको दायरामा रही कानून पालना गरेका सञ्चार माध्यमहरुलाई प्रदेश सरकार बाट प्राप्त हुने सबै प्रकारका सुविधा उपलब्ध गराइन्छ ।	मिडियाले कानून पालना गर्छन् भन्ने परिकल्पना रहेकाले ।
४.१.१.	फ्रिक्वेन्सी बाँडफाँटको अधिकार संघीय सर कारलाई भएकाले प्रदेश सरकारको सिफारिसमा मात्र फ्रिक्वेन्सी वितरण गर्न स ंघीय सरकारसँग समन्वय गरिने छ । कुनै एक व्यक्ति, संस्था वा सञ्चालकलाई एकभन्दा बढी फ्रिक्वेन्सी सिफारिस गरिने छैन । फ्रिक्वेन्सी प्राप्त गर्नुपूर्व प्रदेश सरकारको सिफारिस अनिवार्य	फ्रिक्वेन्सी बाँडफाँडको अधिकार संघीय सर कारलाई भएकाले प्रदेश सरकारको सिफारिसमा मात्र फ्रिक्वेन्सी वितरण गर्न स ंघीय सरकारसँग समन्वय गरिने छ । कुनै एक व्यक्ति, संस्था वा सञ्चालकले एउटा मात्र फ्रिक्वेन्सी पाउने गरी सिफारिस गरिनेछ ।	सिफारिस गर्ने व्यववस्था भएकाले अनिवार्य भनिरहन आवश्यक नपर्ने भएकाले ।

Downloaded from www.mediapolicy.org.np

	गरिने छ ।		
४.१.२.	फ्रिक्वेन्सी राष्ट्रिय श्रोत भएकाले यसको खरिद विक्रिलाई निरुत्साहित गर्न प्रसारण संस्थाको स्वामित्व खरिद, बिक्रि वा हस्तान्तरण भएपनि सो प्रसारण संस्थाले उपयोग गरेको फ्रिक्वेन्सी खरिद, बिक्रि वा हस्तान्तरण भएको मानिने छैन । यसै गरी एकपटक फ्रिक्वेन्सी प्राप्त गरिसकेपछि ३ वर्षसम्म नविकरण नभएको अवस्थामा सो फ्रिक्वेन्सीमा प्रसारण गर्न दिइने छैन । यस्ता फ्रिक्वेन्सीहरुलाई पुनः नयाँ सरह वितरण गर्न संघीय सरकारलाई सिफारिस गरिनेछ ।		फ्रिक्वेन्सी वितरण गर्ने अधिकार प्रदेशलाई नभई स ंघलाई भएकाले यो प्र ावधानलाई संघीय सरकारलाई प्राप्त अधिकारको आधारमा मिलाउन आवश्यक छ ।
४.२.१.	प्रदेश सरकारले सञ्चालन गने ि सार्वजनिक सेवा प्रसारणको समेत व्यवस्थापन गर्न 'प्रादेशिक सूचना तथा सञ्चार प्रतिष्ठान'को स्थापना गरिने छ । साविकका सार्वजनिक सञ्चार माध्यमका क्षेत्रीय प्रकाशन र प्रसारण केन्द्रहरूलाई सम्भव भएसम्म प्रदेश मातहत ल्याई प्रतिष्ठानमार्फत व्यवस्थापन गरिने छ ।		प्रत्यक्ष वा अप्रत्यक्ष रुपमा सर कारले मिडिया सञ्चालन गर्न जरुरी छैन ।
४.२.२.	प्रादेशिक सूचना तथा सञ्चार प्र तिष्ठानमा सूचना तथा सञ्चार क्षेत्रमा अनुभव प्राप्त व्यक्तिलाई नियुक्त गरी सार्वजनिक उत्तरदायित्व सहितको स्वतन्त्र र व्यवसायिक संस्थाका रुपमा विकास गने ि व्यवस्था गरिनेछ ।		प्रत्यक्ष वा अप्रत्यक्ष रुपमा सर कारले मिडिया सञ्चालन गर्न जरुरी छैन ।
४.२.३.	प्रादेशिक सूचना तथा सञ्चार प्रतिष्ठानद्वारा सञ्चार माध्यमलाई जुनसुकै अवस्थामा पनि सञ्चालन हुन सक्ने गरी व्यवस्था मिलाइने छ ।		प्रत्यक्ष वा अप्रत्यक्ष रुपमा सर कारले मिडिया सञ्चालन गर्न जरुरी छैन ।
४.३.३.	एफ.एम. रेडियोको सञ्जाल (नेटवर्किङ) मार्फत हुने प्रसारणका कारण प्रदेशभित्रका भाषा, संस्कृति र रहन सहनमा पर्न सक्ने नकारात्मक प्रभाव न्यूनीकरण गर्न नेटवर्किङ वा रिले प्रसारण गर्नुपूर्व प्रदेश सरकारबाट अनुमति लिनुपर्ने व्यवस्था गरिनेछ ।	एफ.एम रेडियोको नेटवर्किङ मार्फत प्रदेशमा प्रसारण हुने समाचारमुलक तथा अन्य कार्यक्रमहरुले प्रदेशको भाषा, स ंस्कृति र रहन सहनलाई सम्मान गर्नुपर्नेछ । नेटवर्किङ वा रिले प्रसारण गर्नुपूर्व प्रदेश सरकारलाई जानकारी दिनुपर्नेछ ।	प्रकाशन पुर्व प्रतिवन्धका साथै नियन्त्रण गर्न सक्ने स ंभावनालाई सुधार गर्न जरुरी भएकाले ।
४.३.४.	सञ्चार माध्यमबाट प्रसारण हुने कार्यक्रमको गुणस्तरीयता र जवाफदेहिता	सञ्चार माध्यमबाट प्रसारण हुने कार्यक्रमको गुणस्तरीयता र जवाफदेहिता वहनका लागि	जो कोही नागरिक प्रसारक हुन सक्ने भएकाले प्रसारकको

Downloaded from www.mediapolicy.org.np

	वहन गर्ने संस्कृतिको विकास गर्न प्रसारकको योग्यता सम्बन्धी व्यवस्था गरिने छ ।	प्रोत्साहिन गर्ने ।	योग्यता तोक्ने व्यवस्था हटाउन आवश्यक देखिएको ।
४.५.१.	प्रदेशभित्र भएका घटनालाई सूचनाका रुपमा संकलन गरी सञ्चार माध्यमलाई उपलब्ध गराउने व्यवसायिक प्रयोजनका लागि सूचना बैंक स्थापना गर्न निजी क्षेत्रलाई प्रोत्साहित गरिनेछ ।	प्रदेशभित्र भएका घटनालाई सूचनाका रुपमा संकलन गरी सञ्चार माध्यमलाई उपलब्ध गराउने व्यवसायिक प्रयोजनका लागि समाचार संस्था स्थापना गरी सञ्चालन गर्न निजी क्षेत्रलाई प्रोत्साहित गरिनेछ ।	सूचना बैंकले नभै समाचार संस्थाले समाचारको संकलन गरी विभिन्न सञ्चार माध्यमहरुलाई उपलब्ध गराउने भएकाले ।
४.७.१.	जुनसुकै विद्युतीय सञ्चार माध्यम दर्ता गरेर मात्र सञ्चालन गर्नुपर्ने छ । दर्ता नगरिकन सञ्चालित अनलाईन सञ्चार माध्यमलाई कारवाही गरिने छ ।	पत्रकारिता गर्ने उद्देश्यका अनलाइनले दर्ता गराउनु पर्नेछ । त्यस्ता माध्यमले कानुन र पत्रकार आचारसंहिता पालना गर्नुपर्ने छ ।	पत्रकारिता गर्ने अनलाइन र अरु अनलाइनबीच फरक हुन्छ ।
४.७.३.	श्रोत पुष्टि नहुने, कसैको चरित्र हत्या हुने र गलत लाभ लिने गरी वा आम मानिसमा हिंसा, आतंकलाई प्रोत्साहन गर्ने सामग्री प्रकाशन र प्रसारण गर्न पाइने छैन । भ्रमिक सूचना सम्प्रेषण गर्नेमाथि सो सूचना वा समाचारले पारेको प्रभाव र समाचार प्रकाशित गर्नेको नियतका सम्बन्धमा साइवर सुरक्षा सम्वन्धी कानूनअनुसार कारबाहीको व्यवस्था मिलाइने छ ।	श्रोत पुष्टि नहुने, कसैको चरित्र हत्या हुने र गलत लाभ लिने गरी वा आम मानिसमा हिंसा, आतंकलाई प्रोत्साहन गर्ने सामग्री प्रकाशन र प्रसारण गर्न हुँदैन ।	पत्रकारिता गर्ने अनलाइनले गलत गरे त्यसको छानविन गरी प्रेस काउन्सिल नेपालले कारवाहीको प्रक्रिया अघि बढाउन सक्छ । त्यसले फौजदारी कारवाही गर्ने प्रावधान राख्नु हुँदैन ।
४.७.५.	सूचना तथा सञ्चार प्रविधिको अवाञ्छित प्रयोगलाई निरुत्साहित गर्न इन्टरनेट सेवा प्रदायकलाई विशेष उपाय अवलम्बन गने ि व्यवस्था गरिनेछ ।	सूचना तथा सञ्चार प्रविधिको सदुपयोगलाई प्रोत्साहित गर्न इन्टरनेट सेवा प्रदायकलाई विशेष उपाय अवलम्बन गने ि व्यवस्था गरिनेछ ।	सकारात्मक
४.७.६.	युट्यूव लगायतका अन्य विद्युतीय च्यानललाई समेत नियमनको दायरामा ल्याई यसका सकारात्मक लाभको प्रवर्द्धन गर्न र दुरुपयोग नियन्त्रण गर्न संघीय सरकार र अन्य प्रादेशिक सरकारसँग समन्व गरिनेछ ।	हटाउने	आवश्यक नभएको
४.९.३	सञ्चार माध्यमले राजनीतिक संगठनका नाममा निर्वाचनको समय वा अन्य समयमा निर्वाचनको स्वच्छता र सार्वजनिक मर्यादामा प्रतिकूल प्रभाव पार्ने विज्ञापन वा अन्य सामग्री प्रसारण गर्न नपाउने गरी कानूनी व्यवस्था गरिनेछ ।	आमसञ्चारमाध्यमले दलीय संस्कार र सार्वजनिक मर्यादा अनुसार रहेर राजनीतिक दलका सूचनामुलक जानकारी विज्ञापनसामग्री प्रवाहित गर्न सक्नेछन् । तर, त्यसो गर्दा दलहरुको हैसियत अनुसार समय निर्धारण गर्न आवश्यक हुन्छ । निर्वाचनको समयमा निर्वाचन आयोगको आचारसंहितालाई पालन गर्नुपर्छ ।	राजनीतिक दलहरुले दलीय संस्कार र सार्वजनिक मर्यादाअनुसार आफ्ना जानकारीमुलक सामग्रीहरु विज्ञापनका रुपमा आमसञ्चार माध्यमहरुलाई दिन सक्ने व्यवस्था हुनुपर्छ । किनकी आमसञ्चार माध्यमहरु राजनीतिक सञ्चारको प्रचार ⁄प्रसार गर्ने माध्यम हुनुपर्छ ।

Downloaded from www.mediapolicy.org.np

४.९.४.	सञ्चार माध्यमले कुनै निश्चित विचार, धर्म र आस्था अथवा ब्रान्ड, उत्पादन वा सेवाको मात्र प्रचार वा एकाधिकार रहने गरी प्रकाशन, प्रसारण वा प्रदर्शन गर्न नपाउने गरी आवश्यक कानूनी व्यवस्था गरिनेछ ।	आमसञ्चार माध्यमले नेपालको भाषिक, धार्मिक, सांस्कृतिक, वैचारिक विविधिलाई सम्मान गर्दै ब्रान्ड, उत्पादन वा सेवाको विविधिलाई सम्मान गर्नुपर्छ ।	लोकतन्त्रमा विविधताको सम्मान हुने तर एकाधिकार नहुने भएकाले ।

Center for Media Research – Nepal
http://research.butmedia.org
cmrnepal@butmedia.org